

Fra sviende problem til ressurs

Foto: Stein Kaartvedt, Universitet i Oslo

Periphylla periphylla

Norske fjorder fulle av maneter har skremt flere fra svalende sommerbad. I Asia har langt større manetinvasjoner ført til alvorlige miljøproblemer. Samtidig kan maneter være en ressurs innen helsekost, farmasi og fiskefôr. Havforskningsinstituttet er i gang med å se nærmere på manetens muligheter.

TEKST: KJARTAN MÆSTAD

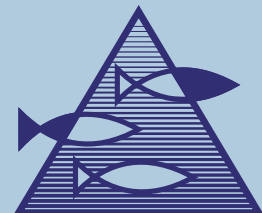
En del steder i verden, blant annet i Asia, har vi allerede sett at manetoppblomstring og manetinvasjoner har hatt alvorlige konsekvenser både for miljø, fiskerier og samfunnsøkonomi.

I fjerne Østen har tettheten av maneter vært så stor at det har stoppet kjølevannsinntaket for motorene og skapt problemer for båttrafikken. I 2007 mistet Nord-Irlands største oppdrettsanlegg tilnærmet all fisk som følge av en manetinvasjon. Vi har hatt lokale oppblomstringer i en del norske fjorder. Noen av disse er viktige gyte- og oppvekstområder for kysttorsk.

STORSPISENDE

Hva slags mekanismer som styrer oppblomstring av maneter og hva slags effekter de har, vet vi alt for lite om. Siden maneter kan spise både fiskeegg, -larver og zooplanktonet som fiskelarvene skal leve av, kan storspisende maneter langs kysten ha innvirkning på flere fiskeslag.

I enkelte fjorder ser kronemaneten *Periphylla periphylla* ut til å ha utkonkurrert planktonspisende fisk som brisling og sild. Når disse bestandene går tilbake mister fiskespisende arter sitt næringsgrunnlag, og det ser ut som maneten kan bidra til å redusere kompleksiteten i næringsnett og økosystemet.

HAVFORSKNINGSINSTITUTTET
INSTITUTE OF MARINE RESEARCH

Nordnesgaten 50
Postboks 1870 Nordnes
NO-5817 Bergen
Tel.: 55 23 85 00
Faks: 55 23 85 31

www.imr.no

**HAVFORSKNINGSINSTITUTTET
AVDELING TROMSØ**

Sykehusveien 23
Postboks 6404
NO-9294 Tromsø
Tlf.: 77 60 97 00
Faks: 77 60 97 01

**HAVFORSKNINGSINSTITUTTET
FORSKNINGSSTASJONEN FLØDEVIGEN**

Nye Flødevigveien 20
NO-4817 His
Tlf.: 55 23 85 00
Faks: 37 05 90 01

**HAVFORSKNINGSINSTITUTTET
FORSKNINGSSTASJONEN AUSTEVOLL**

NO-5392 Storebø
Tlf.: 55 23 85 00
Faks: 56 18 22 22

**HAVFORSKNINGSINSTITUTTET
FORSKNINGSSTASJONEN MATRE**

NO-5984 Matredal
Tlf.: 55 23 85 00
Faks: 56 36 75 85

**AVDELING FOR SAMFUNNSKONTAKT
OG KOMMUNIKASJON**

Tlf.: 55 23 85 38
Faks: 55 23 85 55
E-post: informasjonen@imr.no

KONTAKTPERSON

Anders Jelmert
E-post: andersj@imr.no
Tlf: 37 05 90 52

Anders Jelmert leter etter fisk i ett tonn maneter

Men manetene har også flere mulige anvendelsesområder. For å lære mer om disse er Anders Jelmert nå i i samarbeid med SINTEF og NTNU i gang med et forprosjekt som har sett på utbredelse og volum, muligheter for kommersiell utnyttelse og mulige fangstmetoder for maneter i Trondheimsfjorden.

SKATTET RESSURS

I Østen er maneten en skattet ressurs. Maneter nytes som helsemat og skal som "folkemedisin" etter sigende kunne redusere blodtrykk, beskytte mot hjertelidelser, øke lungefunksjonen og redusere risiko for kreft.

Selv om manetene langs norskekysten trolig har størst kommersielt potensial som eksportvare, mener Jelmert det også kan ha flere anvendelsesområder her hjemme. Særlig gjelder dette som råvarekilde for farmasøytisk industri og som mulig "functional food" i markeder som etterspør spesialtilpasset mat. Hvis det kan utvikles høstningsteknologi som er effektiv nok, kan en også vurdere andre anvendelser i andre deler av verden, f.eks som fôr til oppdrett av reker.

Av de fem prosentene av maneten som ikke er vann, er det mellom 1 og 2 prosent som er ernæringsmessig interessant. Det er relativt mye av proteinfiberen kollagen i manetene. Dette er en ettertraktet råstoff for kosmetikkindustrien.

EFFEKTIVISERE FANGST

Men om man skal klare å anvende maneter som ressurs, må det effektive høstingsmetoder på plass.

Skal en høste maneter som fôr- eller kollagenråstoff, må kan det være aktuelt å fjerne så mye som mulig av vannet om bord for å få tilstrekkelig mengde råstoff per tur. Videre bearbeiding og foredling kan så skje på land. En høsting av maneter som konsumprodukt må i første omgang føres til land hele, fordi produksjonsprosessen tar noe tid. Dette produktet er imidlertid såpass mye bedre betalt at dette kan være regningsvarende.

KAN VOKSE

Mulige metoder for utvinning av kollagen fra maneter ble presentert på et seminar i Trøndelag 21. og 22. april. Resultatene var såpass positive at det trolig blir søkt om et større prosjekt som i tillegg til mer FoU om marked og produkter, også skal undersøke hva slags effekter mer omfattende høsting av maneter vil ha for lokale økosystemer.

Forprosjekt er finansiert av Fiskeri- og havbruknæringens forskningsfond og Nord-Trøndelag fylkeskommune.

